

УДК 330.131.5

Т.І.Гончар, ст. наук. співр.

*Кіровоградський науково-дослідний центр продуктивності*

## Економічний механізм ефективного розвитку свинарства в сільськогосподарських підприємствах Кіровоградської області

В статті проаналізовано причини зменшення виробництва свинини в сільськогосподарських підприємствах Кіровоградської області, обґрунтовані організаційно-економічні міроприємства збільшення поголів'я свиней, підвищення їх продуктивності з метою виробництва конкурентоспроможної свинини.

**економічний механізм, свинарство, сільськогосподарські підприємства, економічна ефективність, кормозабезпечення, ринкове середовище, конкурентоспроможність**

**Постановка проблеми.** В аграрному секторі України тривалий час спостерігається складний процес трансформації системи господарювання. При цьому головною умовою успішного функціонування й розвитку будь-якої системи господарювання є наявність адекватних для розв'язання визначених завдань стосовно економічного механізму. Пізнання сутності економічного механізму на всіх етапах ринкових перетворень дає змогу усвідомити зміни, що відбуваються в аграрному секторі країни, формувати науково-технічну політику, яка проявляється у нових напрямках розвитку науки [1].

Економічний механізм визначає сутність системи господарювання як сполучна ланка між її складовими – виробничими відносинами, продуктивними силами і надбудовою (політика, держава, право). Важливе значення у функціонуванні економічного механізму відіграють економічні закони, які виражають сутнісні, об'єктивно необхідні економічні зв'язки й відносини та найбільш повно відображають фундаментальний принцип науки – пізнання об'єктивних процесів розвитку суспільства.

Однією з важливих проблем подальшого розвитку агропромислового комплексу регіону є пошук ефективних механізмів виробництва сільськогосподарської продукції. Ці механізми повинні стимулювати виробника та забезпечити економічно вигідне її виробництво у всіх організаційно-правових формах господарювання незалежно від форм власності.

Багаторічні життєві спостереження, які базуються на здоровому розумінні і економічних законах цивілізованого ведення сільського господарства, переконливо свідчать про те, що проблему забезпечення населення та харчової промисловості м'ясом практично неможливо вирішити без інтенсивного розвитку усіх галузей тваринництва і зокрема свинарства. Виробництво свинини на високому рівні здатне забезпечити населення м'ясною продукцією та сприяти вирішенню проблеми продовольчої безпеки в державі.

Одночасно, на превеликий жаль, слід також додати, що за останні роки виробництво самої свинини в багатьох підприємствах стало збитковим і неконкурентоспроможним імпортованої продукції, але не за якістю, а за ціною реалізації.

Це зробили необґрунтовані податки, масова м'ясопереробка імпортової продукції, армія підприємств-посередників. За офіційними повідомленнями в 2009 році в країні вироблено 550 тис.т. свинини, експорт м'яса дорівнював лише 18,7 тис.т. при імпорті в 238 тис.т. [2].

Виробництво м'яса залишається рентабельним лише у спеціалізованих свинарських комплексах, які ведуть великотоварне виробництво, застосовують інтенсивні технології та мають високий рівень технічного забезпечення.

**Аналіз останніх досліджень.** Проблеми економічної ефективності сільськогосподарського виробництва висвітлені у працях В.Г. Андрійчука, П.С.Березівського, М.В.Калінчика, М.Й. Маліка, В.Я. Месель-Веселяка, М.К.Пархомця, Б.Й. Пасхавера, П.Т. Саблука, Д.К. Семенди, О.М. Шпичака, В.В. Юрчишина та інших вчених.

Особливості ефективності виробництва свинини досліджували В.І. Герасимов, В.П.Рибалко, І.О. Скибенко, В.С. Топіха, О.М. Царенко, П.В. Щепієнко та ін. Проте залишаються невирішеними питання, пов'язані з розробкою системного підходу до визначення факторів формування ефективності у свинарстві, систематизації показників різних видів ефективності в галузі, недостатньо вивчені економічний механізм і напрями забезпечення його ефективності.

**Мета статті.** Обґрунтування економічного механізму підвищення ефективності виробництва свинини в сільськогосподарських підприємствах регіону.

**Виклад основного матеріалу.** Основна мета державної аграрної політики на сучасному етапі – це забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва, створення правових, організаційних та економічних засад для перетворення його на високоефективний і конкурентоспроможний сектор національної економіки, здатний гарантувати продовольчу безпеку країни, а також зміцнювати свій експортний потенціал [3].

Перехід економіки до системи ринкових відносин спрямований на забезпечення нової якості економічного зростання, підвищення рівня продовольчого забезпечення населення.

За своєю господарською значимістю свинарство, як скоростигла галузь традиційно посідає перше місце серед інших галузей тваринництва. У кризових ситуаціях воно нерідко ставало головним джерелом швидкого нарощування виробництва м'яса.

Темпи розвитку галузі свинарства загалом в останні роки доволі нестабільні. Цей сектор, як і весь тваринницький комплекс Кіровоградської області, дуже сильно залежить від факторів, які важко прогнозувати, що періодично ведуть до зниження показників, хоча начебто б є всі об'єктивні причини для росту.

В області 187 с/г підприємств, які займаються виробництвом свинини, з них 145 у 2010 році отримали збиток. Виробнича собівартість 1 ц приросту свинини у 2010 році склала 1418,75 грн., повна собівартість 1 ц – 1487,06 грн., ціна реалізації – 1087,22 грн., при цьому рівень рентабельності – 26,9 %.

Виробництво свинини (у забійній вазі) до початку 2011 р. скоротилися на 9,1% відносно показників 2000 р., і за даними статистичного щорічника Кіровоградської області, всі категорії господарств виробили 21,3 тис. т свинини (до початку 2000 р. – 23,7 тис. т). при цьому питома вага свинини в сумарному обсязі виробництва усіх видів м'яса в 2010 р. становила 46,5% . Виробництво м'яса на одну особу (у забійній вазі) в 2010 році становило 45 кг [4]. Свинина, як товар за умови незабезпеченого попиту на неї, є збитковою.

Економічна ефективність свинарства характеризується системою натуральних і вартісних показників: продуктивністю тварин – середньодобовим приростом живої

маси 1 гол. свиней, витратою корму на 1ц приросту живої маси, собівартістю 1 ц приросту, середньою ціною реалізації 1 ц живої маси, прибутком та рівнем рентабельності.

Підвищення продуктивності свиней (середньодобовий приріст живої маси зріс від 111 до 255 г) позитивно вплинуло на виробництво свинини.

Витрати кормів на приріст свиней складають 9,4 корм. од. вони є значно вищі, ніж передбачено нормативами (4,5-5,5 корм. од. при м'ясній відгодівлі, 7-8 корм. од. при сальній на 1 кг приросту). Перевищення норм витрат кормів у кінцевому підсумку негативно впливає на собівартість продукції.

Використання різних видів ресурсів є вирішальним чинником для формування собівартості продукції тваринництва та її структури. Але галузь збиткова, оскільки витрати на виробництво свинини перевищують доходи від її реалізації.

Дослідженнями встановлено, що в структурі витрат на вирощування свинини у сільськогосподарських підприємствах 59,4% витрат, припадає на корми, що становить 80,7% всіх матеріальних витрат. Тобто продукція свинарства характеризується високою кормомісткістю. Фонд оплати праці в загальних витратах становить 15,7%. Решту – 24,9% віднесено на інші статті витрат: нафтопродукти, електроенергія, ремонт, запасні частини, амортизація тощо [5].

Негативні зміни в розвитку свинарства, які супроводжувалися значним скороченням поголів'я свиней і відповідно виробництва свинини відбувалися в основному за період реформування АПК. В цей час більша частина спеціалізованих підприємств припинила свою діяльність.

Угрупування сільськогосподарських підприємств за чисельністю поголів'я свиней свідчить про незначну кількість великотоварних підприємств (табл. 1).

Таблиця 1 – Угрупування сільськогосподарських підприємств за наявністю поголів'я свиней станом на 1.01.2011 року

| Групи господарств, що мають голів | Сільськогосподарські підприємства |                            | З них фермерські господарства |                            |
|-----------------------------------|-----------------------------------|----------------------------|-------------------------------|----------------------------|
|                                   | одиниць                           | у % до загальної кількості | одиниць                       | у % до загальної кількості |
| До 200                            | 133                               | 52,2                       | 39                            | 67,2                       |
| 200-499                           | 64                                | 25,1                       | 12                            | 20,7                       |
| 500-999                           | 34                                | 13,2                       | 4                             | 6,9                        |
| 1000-2999                         | 19                                | 7,5                        | 2                             | 3,5                        |
| 3000-5999                         | 5                                 | 2,0                        | 1                             | 1,7                        |
| Всього господарств                | 255                               | 100                        | 58                            | 100                        |

Станом на 1 січня 2011 р. 52,2% сільськогосподарських підприємств утримували до 200 гол. свиней, 25,1% – від 200 до 500 гол., 13,2% від 500 до 1000 гол., 7,2% – від 1000 до 3000 гол., 2,0 % – від 3000 до 6000 гол.

Не менш важливим у збільшенні поголів'я і виробництва свинини є збереження стада (табл. 2).

Таблиця 2 – Падіж поголів'я свиней у сільськогосподарських підприємствах Кіровоградської області (тис.голів станом на перше січня року)

| Рік                               | 2005 | 2006 | 2007 | 2008 | 2009 | 2010 |
|-----------------------------------|------|------|------|------|------|------|
| Падіж свиней за роками, тис. гол. | 9,4  | 13,6 | 14,2 | 11   | 11,9 | 13,3 |

Аналіз табл. 2 свідчить про те, що падіж свиней з 2005 по 2007р.р. мав щорічно тенденцію до збільшення. У 2008 році кількість поросят, що загинула, було зменшено на 22,5 %, але у 2009-2010р.р. знову падіж поросят значно зростає.

Основною причиною падежу є те що, більшість ферм є невеликими, і у приміщеннях утримуються різні статеві-вікові групи свиней. Існуючі приміщення свиноферм не відповідають оптимальним вимогам щодо утримання поголів'я різних вікових груп. Свинарники маточники у зимовий період недостатньо обігріваються, поголів'я утримується великими групами, без урахування режиму температури, мікроклімату та вологості повітря.

В умовах конкурентного ринкового середовища важливе значення для забезпечення стабільного й ефективного аграрного виробництва мають механізми регулювання процесів відтворення АПК, серед яких чільне місце належить економічному механізму.

Важливе значення у функціонуванні економічного механізму відіграють економічні закони, які виражають сутнісні, об'єктивно необхідні економічні зв'язки й відносини та найбільш повно відображають фундаментальний принцип науки – пізнання об'єктивних процесів розвитку суспільства.

Важливо розуміти і враховувати правила за якими розвивається свинарство в світі. Ефективність свинарства залежить від генетики, технології вирощування і відгодівлі, здоров'я тварин і кормів.

Прибуткове сучасне свинарство ґрунтується на повному використанні біологічних якостей свиней як тварин і на застосуванні прогресивних технологій утримання і вирощування свиней без використання хімічних стимуляторів росту.

В питаннях генетики свиней такі держави як Канада, США, Англія, Германия, Франція, Данія, Іспанія випередили Україну на багато років. Саме із генетики починається свинарство. Тут закладається наш потенційний прибуток.

Нарощування обсягів виробництва продукції свинарства передбачає першочергове розв'язання проблеми кормової бази з метою повної реалізації генетичного потенціалу продуктивності тварин. В регіоні є всі можливості для забезпечення тваринництва необхідними кормами, а комбікормової промисловості сировиною.

Як відомо продуктивність свиней і виробництво свинини на 65 – 70% залежить від фактора годівлі. Необхідно усвідомлювати, що по підприємствах усіх категорій кількість концентрованих кормів у раціонах свиней за поживністю повинна становити не менше 85 відсотків. Для цього на рік для свиноматки з двома опоросами необхідно згодовувати приблизно 9 т зернофуражу, з яких 2,8 т ячменю, 2,6 т пшениці, 1,5 т кукурудзи та 2 т продуктів переробки сої або інших бобових культур. Концентровані корми слід згодовувати тільки у вигляді комбікормів. Дослідами встановлено, що кожна тонна повноцінного комбікорму порівняно з дертю забезпечує додаткове одержання 20 – 25 кг свинини.

Важливе значення має і крупність помелу зерна. Встановлено, що ціле зерно перетравлюється в організмі свині на 67, груба дерть - на 79, середня – на 82 і дрібна на 84 відсотки. Рекомендується помол зерна з розміром часток 0,9 – 1,2 мм.

Свині краще засвоюють густі розсипчасті мішанки вологістю 60 – 70% (на 1 частину корму беруть 1,5 – 2 частини води). При вологості 80% і більше, перетравність та засвоєність поживних речовин корму погіршується.

Зважаючи на показники виробництва свинини на даний час, виникає запитання, чи правильно ми використовуємо той ресурс який є у нас? За минулий рік Україна виробила зернових культур 3% від загальносвітового об'єму (так само як Бразилія і Канада), а свинини лише 0,5% (Бразилія 3%, Канада 2%) [6].

Важливу роль в умовах утримання відіграє мікроклімат. Тварина може прожити без кисню максимум 3 хвилини, без води – 3 дні і без їжі до 30 днів. Тому, в першу чергу, треба забезпечити доступ свіжого повітря згідно зоотехнічним розрахункам. Повітря повинне попадати в зону знаходження свиней, на відстані від підлоги 30 – 40 см – це зона провітрювання. Якщо провітрювання приміщень не відрегульовано, то засвоєння кормів буде на більш низькому рівні.

Загальна тенденція розвитку підприємств галузі свинарства спрямована на скорочення кількості підприємств і на їх об'єднання. У такий спосіб досягається зниження витрат і зменшення собівартості продукції свинарства.

Високого рівня економічної ефективності у свинарстві можна досягти за рахунок створення сільськогосподарськими товаровиробниками кооперативного об'єднання з виробництва та реалізації свинини. Завдання сільськогосподарських підприємств, фермерських та особистих селянських господарств полягає у забезпеченні комбікормового заводу фуражним зерном, а свинарського комплексу – у виробництві та реалізації свинини.

Учасники такого кооперативного об'єднання отримають рівнозначні прибутки залежно від частки своєї участі.

**Висновки.** Неефективність і спад виробництва свинини вимагає кардинальних заходів для вирощування поголів'я, підвищення його продуктивності і зниження збитковості.

Тому в сучасних умовах основними напрямками подальших досліджень є вирішення проблеми збільшення обсягів виробництва свинини і підвищення його економічної ефективності на довгостроковий період пов'язанні з факторами інтенсифікації на інноваційній основі, переведення галузі на індустріальний шлях розвитку з використанням досягнень науки, техніки і передової практики й інших невід'ємних складових даного процесу. Головним напрямом є зміцнення кормової бази і забезпечення збалансованої годівлі свиней, удосконалення племінних і продуктивних якостей поголів'я, підвищення рівня використання свиноматок і продуктивності молодняку на відгодівлі, поглиблення спеціалізації і концентрації галузі, впровадження прогресивних форм організації та оплати праці.

## Список літератури

1. Саблук П.Т. Економічний механізм АПК у ринковій системі господарювання/ Саблук П. // Економіка АПК. – 2007. - № 2. - С. 3
2. <http://agroua.net/animals/catalog/ag-4/a-0/info/aig-72/>
3. Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» // Відомості Верховної ради України. – 2006 №1. – С. 17.
4. Статистичний щорічник Кіровоградської області 2010. - С. 169.
5. Річний звіт по області
6. <http://svynarstvo.in.ua/home/programm/561-ekonomychna-efekturnyst.html>

*Т. Гончар*

**Экономический механизм эффективного развития свиноводства в сельскохозяйственных предприятиях Кировоградской области**

В статье проанализированы причины уменьшения производства свинины в сельскохозяйственных предприятиях обоснованные организационно экономические мероприятия увеличение поголовья свиней, повышения их производительности, с целью производства конкурентоспособной свинины.

*T. Gonchar*

**The Economic mechanism of effective development of the pig breeding in the agricultural enterprises of the Kirovogradskoy area**

In the article reasons of diminishing of production of pork are analysed in agricultural enterprises grounded organizationally economic miropriemstva increase of population of pigs, increase of their productivity, with the purpose of production of competitive pork.

Одержано 22.02.12

**УДК 658:338.1:621**

**Д.В. Василенко, доц., канд. екон. наук**  
*Кіровоградський інститут комерції*

## **Підвищення ефективності діяльності підприємств машинобудування**

У статті досліджено сучасний стан підприємств машинобудівної галузі України та основні проблеми, з якими вони стикаються на шляху подолання фінансової кризи. Наведено пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності машинобудівних підприємств.

**промисловість, машинобудування, фінансова криза, підвищення ефективності, адаптація**

**Актуальність теми дослідження.** У сучасних економічних умовах забезпечення ефективного поступального розвитку вітчизняних підприємств машинобудування є можливим лише на основі постійного підвищення ефективності їх діяльності. Стабільність діяльності таких підприємств, у порівнянні з іншими галузями, ускладнюються через суттєве погіршення фінансових умов господарювання, пояснюється їх відносно низькою гнучкість та слабкою адаптації до нестабільних умов господарювання. Це пов'язується, передовсім, з наявністю значних обсягів застарілого обладнання, відсутністю новітніх технологій виробництва та недосконалістю системи управління підприємствами.

**Постановка проблеми.** Ринкова орієнтація діяльності вимагає від вітчизняних підприємств машинобудівної галузі миттєвого адаптування не лише до змін ринкових умов функціонування, але й пристосування до швидкості здійснення цих процесів. Тому одним з першочергових завдань для вітчизняних підприємств машинобудування є вирішення, поряд з оновленням основних фондів, питань удосконалення технологій виробництва та збуту продукції, в цілому концептуальна зміна системи поглядів на управління розвитком, яке здійснюється в умовах перманентно нестабільного та непередбачуваного зовнішнього середовища.

---

© Д.В. Василенко, 2012